

Afghánistán

Populace: 32 738, 38 (2008)

Jazyky:

- afghánská (kábulská) perština/dáří - 50% a pašto - 35% (Oficiální jazyky),
- nuristánština, turkmenština a uzbečtina (ostatní používané jazyky)
- přes 30 dalších minoritních jazyků.²

¹ Zdroj: <http://www.topnews.in/two-us-soldiers-charged-mistreating-prisoners-afghanistan-294839>

² Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Languages_of_Afghanistan

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

Obsah

1. Obecně o Afghánistánu a jeho vzdělávacím systému	3
2. Vzdělávací proces.....	4
2.1. Předškolní vzdělávání.....	4
2.2. Vzdělávání na základních školách.....	4
2.3. Vzdělávání na úrovni středních škol	5
2.4. Vzdělávání na úrovni vysokých škol.....	5
3. Pedagogové	5
4. Internetové zdroje	6
5. Další informace o afghánském vzdělávacím systému	6
6. Zdroje a další informace v angličtině:.....	8

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

1. Obecně o Afghánistánu a jeho vzdělávacím systému

Afghánistán je vnitrozemním státem centrální Asie. Administrativně je země rozdělena do 34 provincií.

Afghánistán je jednou z nejméně rozvinutých zemí světa i z hlediska sociálního systému. Více než dvacet let války úplně zničilo sociální a ekonomickou infrastrukturu. Nejhorší dopad měla válka na venkov, kde žije přibližně 80 % afghánské populace. Více než milion lidí migrovalo do sousedních nebo vzdálenějších států. Oblast je i v současnosti velice nestabilní.

Vzdělání a gramotnost:

V roce 1979 bylo v Afghánistánu negramotných až 90 procent populace. Odhady z roku 2006 udávají negramotnost u 57 procent mužů a 87 procent žen. Afghánistán také postrádá kvalifikovanou a vzdělanou pracovní sílu, což přispívá ke špatné ekonomické situaci.

Již v počátcích sovětské okupace byl vzdělávací systém zničen. Většina učitelů během okupace Afghánistán opustila a v roce 1996 bylo v celém státě otevřeno pouze 650 škol. V roce 1996 tálibánský režim zakázal ženám vzdělávat se a madrasa (náboženská škola) byla hlavní institucí poskytující základní a střední vzdělávání. Po výhře nad Tálibánem v roce 2001 obdržela vláda značnou mezinárodní pomoc pro obnovení zničeného vzdělávacího systému, ale po dalších šest let se právě školy staly terčem tálibánských útoků. Růst teroristických aktivit ze strany Tálibánu měl za následek vynucené uzavření 35 procent škol v jižních provinciích. V regionech, které má Tálibán pod kontrolou, byly otevřeny pouze náboženské (a chlapecké) školy.

Podle údajů z roku 2008 hlásilo Ministerstvo školství 8 miliónů dětí navštěvujících školu, včetně 3 miliónů dívek. Navzdory obnovenému důrazu na vzdělávání dívek seděla ve školních lavicích jedna dívka v poměru ku třem až čtyřem chlapcům. Tento fakt je dán tím, že vesničané dle tradice stále posílají do škol pouze či většinou chlapce.

Vzdělávání na úrovni vysokých škol se zdá být také problematické. Kábulská univerzita byla znovuotevřena v roce 2002. V roce 2007 fungovalo již sedm univerzit, do kterých bylo přijato 22 770 studentů.³

---

³Zdroj: <http://memory.loc.gov/frd/cs/profiles/Afghanistan.pdf>

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

2. Vzdělávací proces

2.1. Předškolní vzdělávání

Programy rozvoje v raném dětství mají v Afghánistánu relativně krátkou historii. Byly poprvé zavedeny během sovětské okupace: v roce 1980 bylo založeno 27 městských předškolních zařízení (tzv. kodakistan) a jejich počet do roku 1990 vzrostl na 270. Zařízení se však nacházela pouze ve městech, většinou v Kábulu a byla přidružena ke školám, vládním kancelářím nebo továrnám. Byla založena na sovětském modelu a poskytovala péči pro děti od 3 měsíců do 7 let věku. Tato zařízení se však v Afghánistánu netěšila velké oblibě a většina dětí jimi neprošla, protože systém narušoval ústřední roli rodiny a děti indoktrinoval sovětskými hodnotami. Proto po konci sovětské okupace počet těchto zařízení prudce klesl a byla zcela zrušena v oblastech pod kontrolou Tálibánu, který zakazoval ženskou práci. V současnosti (2008) proto žádná taková zařízení neexistují, ani žádné politiky či instituce, které by se jimi zabývaly. Je však možné, že v lokálních (vesnických) komunitách existují nějaké neformální struktury. Poptávka po nich jistě vzroste (zejména ve městech) v souvislosti se zapojováním žen na pracovním trhu.

2.2. Vzdělávání na základních školách

Ještě v roce 2000 byla délka povinné školní docházky jen 6 let, v roce 2007 již byla 9 let. Mezi těmito lety také mnohonásobně vzrostlo procento dětí, které školy navštěvují. Počet žáků na jednoho učitele na základních školách byl v roce 2007 asi 42.

Základní školství pokrývá prvních šest let školní docházky, mezi zhruba sedmým až čtrnáctým rokem věku dítěte. Základní školy poskytují nediferencované vzdělání s cílem pozvednutí gramotnosti a zpřístupnění základních životních dovedností, plus přípravu žáků na studium na středních školách.

Základní vzdělání zajišťují různé instituce: vláda, komunity, rodina nebo nevládní organizace. Náboženské školy (při mešitách) učí děti (chlapce a některé dívky) základní náboženské hodnoty. Rozšířilo se i vyučování prostřednictvím rádia (především programy BBC). Asi třetina základních škol je podporována nevládními organizacemi (asi 10 % odhadované školní populace ve venkovských oblastech na jihu a severu země), jen asi 600 základních škol (z 3 600) je výhradně pro dívky.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

2.3. Vzdelávání na úrovni středních škol

Vzdělávání na úrovni středních škol (mezi třináctým a osmnáctým rokem věku studenta) není povinné a je také hůře dostupné v porovnání se základními školami. Obecně jsou střední školy soustředěny převážně ve větších městech.

Podle odhadů studovalo na středních školách v roce 2001 pouze 5-11 % všech žáků. Z těch kteří nastoupili do první třídy v roce 1993, dokončili středoškolskou školní docházku (až do 12. ročníku) pouze 3 žáci ze 100. Dle zprávy UNESCO z roku 2008 není důvod věřit, že se tato míra úspěšnosti od té doby zlepšila. Překážku tvoří především omezená dostupnost středních škol – jejich nedostatek především ve venkovských oblastech a v jižních a západních provinciích. Dalším problémem byl fakt, že Tálibán výuku dívek na středních školách zakázal. Středoškolská výuka dívek tak v té době fungovala pouze ve dvou severovýchodních provinciích, které nebyly pod jeho kontrolou.

2.4. Vzdelávání na úrovni vysokých škol

Vysokoškolské vzdělání poskytovalo v roce 2008 12 institucí, v čele s kábulskou univerzitou. I vysoké školství však bylo poškozeno restrikcemi, které uvalil Tálibán, který prosazoval islámská studia.

3. Pedagogové

Neexistuje mnoho dat o vzdělávání pedagogů. Některá data (EFA) ukazují, že 20 procent učitelů ukončilo devítiletou školu a 28 procent má za sebou dvanáctiletou školní docházku. Učitelů, kteří prošli speciálním tréninkem, bylo pouze 30 procent.

Současný systém odměňování je pozůstatkem z minulosti, kdy byl plat doplňován nepeněžními odměnami, např. pokrýváním nákladů na jídlo, dopravu a jiných. Plat původně představoval největší část odměny, během času se však stal jenom zlomkem. UNESCO uvádí, že průměrná odměna je asi 41 USD, z čehož 2,46 USD tvoří plat a 38,54 USD jsou dávky na jídlo aj. (pokud je tedy plat vůbec vyplácen). Je kritizován příliš centralizovaný systém organizace a kontroly školství, kdy jsou veškerá rozhodnutí přijímána v Kábulu. Důsledkem neefektivnosti je špatná kvalita vzdělání a jeho závažná nerovnováha - geografická i genderová.

Problémem byl i chybějící systém nábory učitelů, akreditace jejich kvalifikací, hodnocení jejich schopností a výkonu či dokonce jen vyhodnocování, kde je jich nejvíce třeba. Dalším nedostatkem je objevující se diskriminace učitelů vůči studentům na základě etnického, náboženského, politického či socioekonomického klíče.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

4. Internetové zdroje

Ministerstvo školství <http://english.moe.gov.af/> [v angličtině]

5. Další informace o afghánském vzdělávacím systému

Na období v letech 2010-14 (Afghánistán je jiný letopočet – např. rok 2010 je tam 1389, rok 2014 je 1393) byl vytvořen Národní vzdělávací strategický plán. Skládá se z pěti programů a je zaměřen na tři prioritní oblasti:

1) Poskytnout dětem adekvátní výukové prostředí, především dívkám, aby se zlepšila přístupnost a udržení se dětí ve školách. Téměř polovina existujících škol buď nemá budovy žádné, nebo jsou příliš poškozené a nejsou bezpečné. Mnoho škol také musí fungovat na směny, neboť dostupné budovy využívá velké množství studentů. (Podle UNESCO bylo poškozeno nebo zničeno 80 % školních budov a všechny pedagogické školy vyjma dvou, které v roce 2008 částečně fungovaly. Mnoho škol trpí nedostatkem sanitárních zařízení či dokonce vody a elektřiny.)

2) Zlepšit schopnosti a kvalifikaci učitelů, aby se zlepšila kvalita jejich učení. Ačkoliv byly zavedeny různé školící programy pro učitele, výuka zatím zůstává založena převážně na opakování (memorování) a metodách, kde hraje ústřední roli učitel (teacher-centered). Plánem je proto naučit učitele využívat metody zaměřené více na aktivitu studentů. Zároveň však je třeba udělat z učitelství atraktivnější profesi, reformou platů a dalšími změnami. Jedním z cílů je i to, aby všichni učitelé měli přístup k metodickým příručkám (mělo být do roku 2011).

3) Posílit institucionální schopnost vyvíjet a implementovat dobré postupy, efektivně řídit lidské, finanční a materiálové zdroje nutné pro dosažení výsledků. Je plánována decentralizace. Vzdělávání na úrovni komunit by totiž mělo zvýšit přijetí škol společností a snížit riziko útoků na školy, učitele či studenty (především dívky). Školy (především dívčí, ačkoliv je jich v zemi menšina) se totiž stávají cílem útoků, protože symbolicky zastupují vládu nebo jsou spojovány s mezinárodními vojenskými silami.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

Situace v roce 2001 a 2008

V roce 2001 byli v Afghánistánu učitelé pouze muži a mnoho dětí nemělo vůbec přístup ke vzdělání. Školy pro učitele byly pouze ve 4 ze 34 provincií a ženy do nich nebyly přijímány. Existovalo 2 000 kurzů pro zvýšení gramotnosti obyvatelstva, které však byly poskytovány pouze 22 000 dospělých mužů. Kurikulum bylo neaktuální a politizované, existovalo několik verzí učebnic, které podporovaly kulturu násilí.

Mezi lety 2002 a 2008 se počet studentů ve všeobecném vzdělávacím systému zvýšil téměř třikrát a počet škol téměř dvakrát, přesto navštěvovalo v roce 2008 školy pouze 37% dětí ve věku 6 – 13 let. Nejhorší situace byla v jižních a jihovýchodních provinciích. Nadále však byly hlavními problémy nedostatek bezpečnosti, chudoba a nedostatek škol. Pouze 29 % učitelů byly ženy, a to byla také jedna z překážek pro zvýšení počtu studentek. Ministerstvo vytvořilo nové rámcové kurikulum a sylaby pro vzdělávací systém všeobecný i islámský, byly vytištěny nové učebnice pro základní školy. Na pedagogických školách bylo zapsáno 38 % žen a ženy studovaly i na technických a odborných školách (16 %). 9,5 milionu Afghánců bylo v roce 2008 negramotných (gramotných bylo 39 % mužů a 12 % žen, průměrně tedy 26 %).

Cíle pro rok 2014 a 2020

Jsou rozpracovány plány do roku 2014 a 2020. Cílem do roku 2020 je: zvýšit procento dětí, které navštěvují základní školy; zvýšit počet studentů islámských škol (alespoň 40 % dívek); zajistit, aby alespoň 95 % učitelů složilo národní test dovedností; dosažení 75% míry gramotnosti; zajištění 12 % míry u absolventů základního vzdělání, kteří pokračují ve studiu v rámci technických a odborných vzdělávacích programů.

Kromě toho by do roku 2014 měly být upraveny kurikula, sylaby a učebnice všeobecného i islámského vzdělávacího systému a 3,6 milionu osob (z 60 % ženám) by měly být poskytnuty kurzy gramotnosti, a to s důrazem na venkovské oblasti. Účast žen v těchto kurzech by měla být podpořena zvýšením počtu žen - organizátorek a v některých případech i poskytováním takových pobídek jako jsou jídlo, zdravotní péče a osivo. Islámský vzdělávací systém se mění – kromě islámských studií zahrnuje nyní i všeobecné předměty jako matematiku, přírodní a sociální vědy, národní jazyky a angličtinu. Do roku 2014 by se míra gramotnosti měla zvednout na 48 % (43 % u žen a 54 % u mužů).

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

6. Zdroje a další informace v angličtině:

- Národní strategický plán vzdělávání:
http://english.moe.gov.af/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=80
- Afghánistán (statistický profil):
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTEDUCATION/EXTDAT/ASTATISTICS/EXTEDSTATS/0,,contentMDK:21605891~menuPK:3409559~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:3232764,00.html>
- Kompilace informací o vzdělávací legislativě, správě a financování: South and West Asia (UNESCO-IBE, 2008): <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001780/178035e.pdf>
- Afghánistán a rovné genderové příležitosti ve vzdělání:
<http://siteresources.worldbank.org/AFGHANISTANEXTN/Resources/305984-1264608805475/Education.pdf>
- Vzdělávání v plamenech:
http://www.care.org/newsroom/articles/2009/11/Knowledge_on_Fire_Report.pdf
- Budoucnost Afghánistánu: strategie vzdělávacího systému: http://www-wds.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&menuPK=64187510&searchMenuPK=64187283&siteName=WDS&entityID=000112742_20050512113611
- Hodnocení afghánského vzdělávacího systému –report:
<http://www.adb.org/Documents/News/2002/nr2002123.asp>

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.